

Az 1997-es Tiszavasvári „különballagás”

Az első sikeres iskolai szegregációs érdekvérvényesítési ügy
negyed évszázad távlatából

Hain Ferenc

(Wesley János Lelkészképző Főiskola, Budapesti Metropolitan Egyetem)

Balázs Anna

(Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola Designkultúra-tudományi
Tagozat)

Ennek a prezinek a QR-kódja

Ennek a prezinek a linkje

<https://1drv.ms/p/s!Akn5ukGful6DiY534JVRVhAwFuY1Uw?e=f8X7If>

Tiszavasvári láthatatlan történetei.

Az 1997-es ún. „különballagás” és az egykori érpataki polgármester 2016-os rendteremtési akciója nyomán keletkező „civil szervezeti boom” és ezek települési hatásai

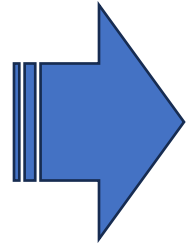
Rövid tudósítás a „különballagásról”

[Láthatatlan történetek online](https://nava.hu/id/02774_1997/) – a helytörténeti kutatást támogató oldal

Közvetlen link: https://nava.hu/id/02774_1997/

... a társadalmi integrációs deficit jelenségkörében értelmezzük a jogérvényesítési „példaper” – a Tiszavasvári „különbballagás” (Horváth 2023, Kóczé 1997)

iskolai-,

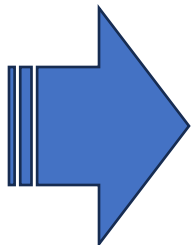
helyi intézményrendszeri-, és

települési ELŐZMÉNYEIT

egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei
zsugorodó (Berglund 2020),

atipikus, egykori szocialista iparvárosban. (Laki 2015)

rövid-, illetve középtávú HATÁSAIT....

ELŐZMÉNYEK

....

Települési előzmények 1

II. vh. után... Egy településsé válás, ipari mezőgazdaság kialakulása, az Alkaloida-gyár, a cigányság felemás asszimilációja

„Tiszabúd és Búdszentmihály, a II. világháborút követően egyesülni kényszerült. Az így létrejött nagyközség 1952-ben kapta a Tiszavasvári nevet.”

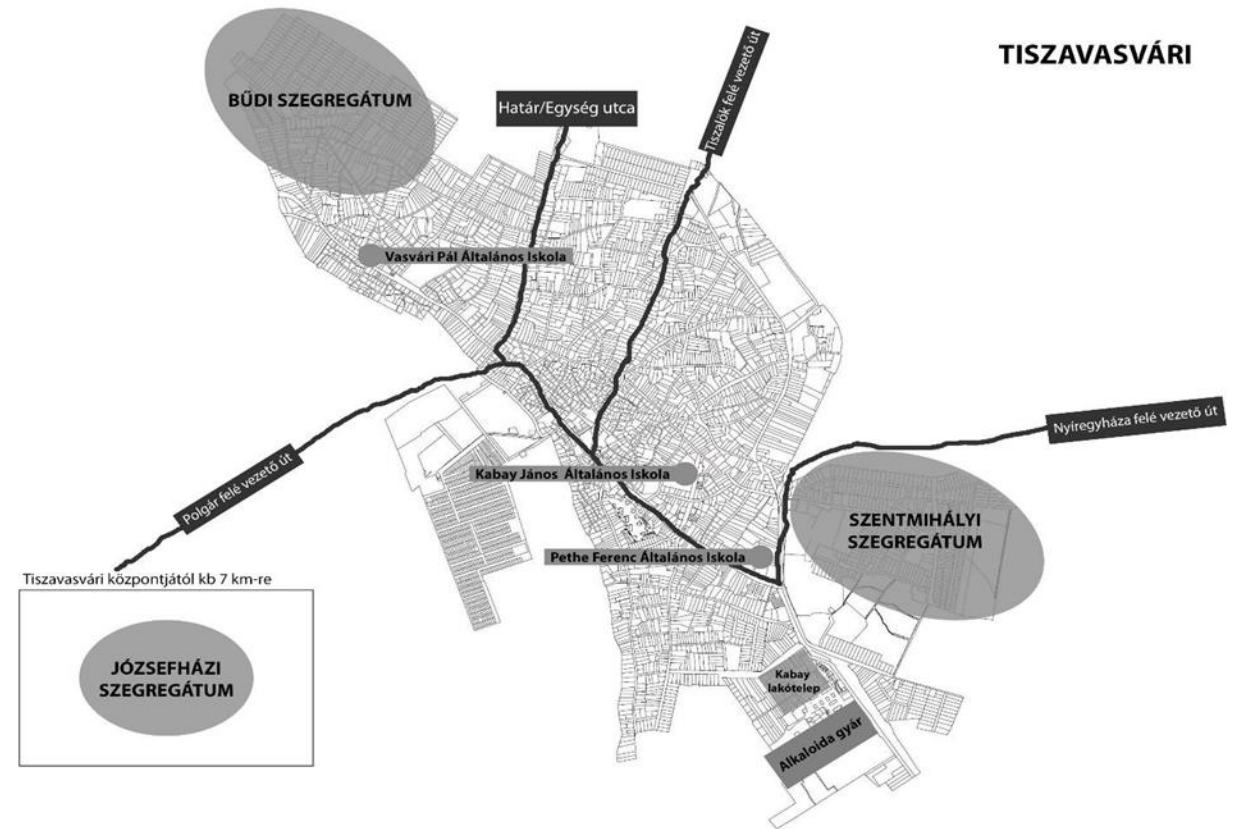
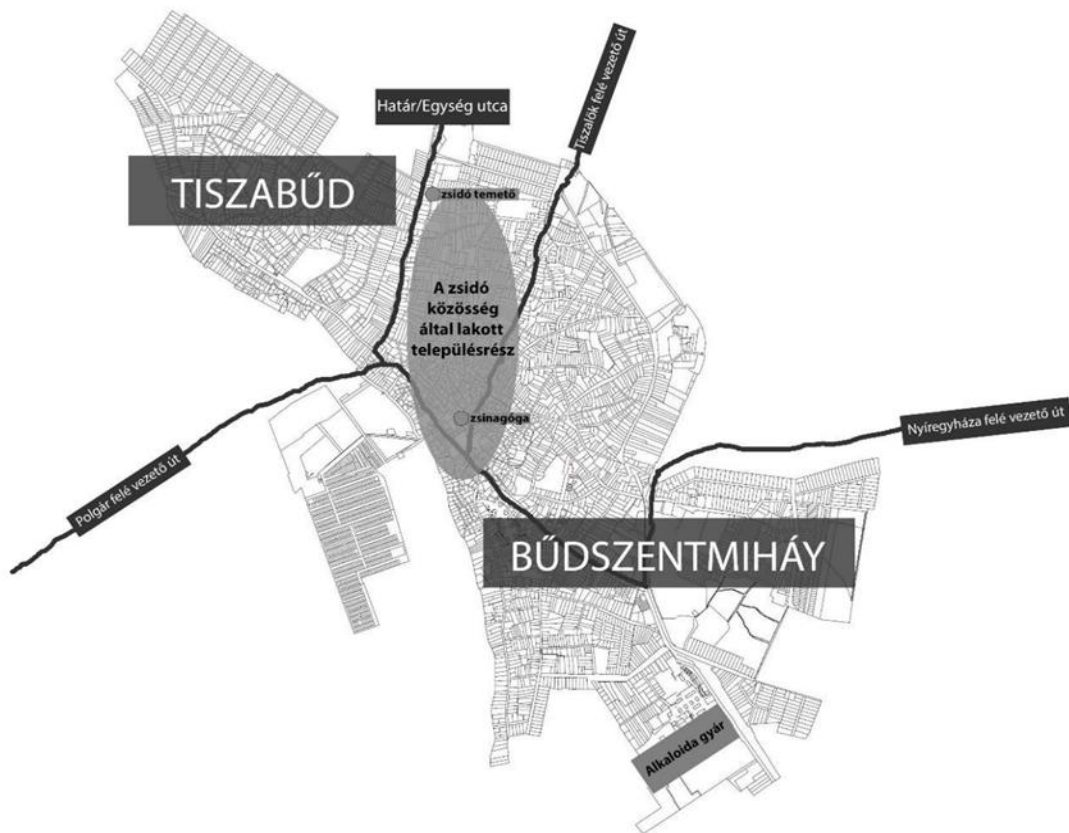
„A Tisza szabályozása révén váltak megművelhetővé, a csatornaépítésekkel locsolhatóvá a környékbeli földek, ami a téészek létrejöttével és az iparimezőgazdaság kialakításával a lakosság korábbiaknál jóval szélesebb köre számára tette azt lehetővé, hogy megéljen a földből.”

„A gazdaságilag prosperáló gyár, a vele alakuló, fejlődő dolgozói közösség és maga a település a Kádár-rendszer egyik igazi sikertörténeteként jelenítődött meg a település lakóival folytatott beszélgetéseink során, közülük többen „aranykorként” aposztrofálták a hetvenes és nyolcvanas évtizedeket.”

A településen egyértelműen érvényesül a Kádár-kor ún. „szocialista humanista”, szektoriális, kényszerasszimilációs cigánypolitikája....

Települési előzmények 2

Társadalmi, osztály... feszültségek... a két falu között, vallási-, etnikai hovatartozás mentén....

Települési előzmények 3

Zsugorodó - atipikus, egykori szocialista iparváros

Az Alkaloida leépülésével, annak egyfajta következményeként a város gazdasági és társadalmi szerkezetváltozása jól leírható a szociológiai „zsugorodás” szakkifejezésével. Az értelmiség és a vegyipari szakdolgozók jelentős része együtt hagyta el a várost. A település zsugorodási folyamatának helyi sajátossága, atipikussága abban áll, hogy számszerűségében, szemben a zsugorodó iparvárosokkal (például Ózd, Miskolc, Dunaújváros), Tiszavasvári összlakosságának a száma nem csökkent radikálisan. A kilencvenes évek 13 és félezres lakosság száma bő 12 ezresre csökkent.

Azonban az el- és idevándorlás, valamint a természetes szaporodás eredményeként jelentősen megváltozott a lakosság összetétele. A gazdasági helyzet romlásának és a települési társadalomszerkezet átalakulásának következményeként még inkább felerősödött a települési társadalom dezintegrációja (lásd Laki 2015; Koós 2020).

(Helyi) intézményrendszeri előzmények

1993-tól érvénybe lépő kötelező egy éves óvodába járás a jogi szabályozás értelmében is, amivel új helyzet teremődött.

„Elképesztő körülmények között éltek akkor a cigány gyerekek, akik eleinte nagycsoportos korban jöttek először óvodába. Nem volt megfelelő ruházatuk, gyakran egy bugyi nem volt a kislányokon. Nem is nagyon tudtak beszélni, kis szókinccsel rendelkeztek ugyan a saját nyelvükön, de magyarul alig tudtak. A 3 éves korra jellemző nevelési dolgokkal kellett elindulni az 5–6 évesekkel. Meg kellett ismertetni velük a használati tárgyakat: a villát és a kést nem ismerték, a kanalat igen, de azt sem tudták használni. A wc-t sem ismerték, meg kellett tanítani, hogyan kell használni. Minden reggel zuhanyzással és átöltözéssel kellett kezdeni, majd ezt követte a hajvizsgálat és gyakran a kezelés is. Tehát komplett gondozói feladatot kellett ellátni, és csak ezután kezdődhetett az óvodai munka.” (h-hatalom_1)

„Az iskolában is nekünk kellett a fürdetésüket megoldani, be volt osztva, hogy melyik osztály mikor fürdik a héten. Amikor az én osztályom volt a soros, akkor aznap hozták a gyerekek a tiszta ruhát, én vittem itthonról a körömvágó készletet. Ezt minden héten meg kellett csinálni a tanórákon túl, mert ez otthon nem történt volna meg.” (h-hatalom_2)

Az iskola magára maradt.... a nevelés-, és oktatási alrendszer intézményei magukra maradtak.... A fenntartó (ekkor még a település) magára maradt...

Iskolai –intézményen belüli- előzmények

„Verések is voltak, egyszer az egyik tanár például lebokszolta az egyik diákot. Az egyik cigány beszólt valamit a tanárnőnek, hogy milyen szép, erre a férje ököllel megverte. Ráfeküdt a földön, a térdével lefogta a kezeit és ütötte.” (h-cigányság_3)
„Volt olyan is, hogy nem 10 perces volt a szünet, hanem összevonták a szünetet meg az órát, kizavartak minket, és majd 2 órát voltunk kint az udvaron a szakadó esőben. A tanárok meg bent voltak a melegben, beszélgettek, kávéztak, mi meg csurom vizesen megfagytunk, mert nem volt megfelelő ruházatunk se. Ez nyolcadikban volt, akkor durvultak el a dolgok.” (h-cigányság_2)

„Amiatt lett különballagtatás, mert egyszer, egy focimeccs utáni napon az iskolában ugyanazt csináltuk a tanárral, mint a szurkolók a focistákkal. Olyanokat kiabáltunk az órán a tanárnak, hogy »Te hülye, te állat, megbaszom anyádat!« Ebből akkora balhé lett, hogy a tanárok emiatt csinálták a ballagást. Ez a kicsi dolog miatt volt, közben persze ők csúnyábban bántak velünk.” (h-cigányság_1) „Amelyik tanárra haragudtunk, mert nem úgy foglalkozott velünk, azokat rendszeresen kóstolgattuk. Ilyenkor papírral dobáltuk, vagy leszakítottuk a függönyöket, vagy kiabáltunk vele, sőt egyszer valamelyiket bezártuk kulccsal az egyik terembe. Többször volt, hogy annyira nem bírta velünk a tanárnő, hogy sírva ment ki a teremből.” (h-cigányság_3)

Tanári közösségen belüli-, tanárok-diákok közötti-, diák-diák konfliktusok eszkalációja

RÖVID-, ÉS KÖZÉPTÁVÚ HATÁSOK

Közvetlenül az oktatásra, iskolák életére

2000	A település több tízmillió forint ráfordításával kibővíti és felújítja a Pethe „cigányépületét”, fenntartva a cigány tanulók elkülönítését (Lengyel 2013).
2007	A három települési iskola egyesítése: A város három általános iskoláját összevonják, az egyesítés során egy intézmény jött létre három tagintézménnyel. A két településszéli iskola akkori vezetőinek a közreműködésével újabb kísérletek kezdődnek azzal kapcsolatban, hogy a cigány gyerekeket egyenlően megosszák a tagintézmények között, ez azonban sosem valósul meg (Tiszavasvári 2007; Kerülő 2015).
2008–2009	Az önkormányzat a Pethe Ferenc Általános Iskolát a Magister Alapítvány fenntartásába adja, ezzel sikerül a szegregációt a törvényi szabályozásoknak megfelelően fenntartani, ugyanis a vonatkozó törvény nem terjed ki az alapítványi iskolákra (Kerülő 2015).
2009–2012	2009-ben az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány (CFCF) a folyamatosan fennálló iskolai szegregáció miatt újra bepereli az általános iskolát fenntartó önkormányzatot, majd később az új fenntartót, a KLIK-et. Az eljárás során az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) ismételten elítéli az intézmény diszkrimináló gyakorlatát. E határozatot a Pethe esetében az eljárási folyamat során bekövetkezett fenntartóváltás okán (amire a CFCF keresete kitér) már nem lehetett érvényesíteni (CFCF 2012).
2017–	A bűdi részen található Vasvári Pál Iskolai Egységben 2017-től kezdődően felmenő rendszerben szüntetik meg az oktatást. Az új elsős évfolyamok ettől az évtől kezdődően a központi Kabay János Általános Iskolába tudnak beiratkozni. Ezzel a szegregált oktatás azonban nem szűnik meg. Tiszavasvári jelenlegi oktatási helyzetével és az addigra már kilátástalannak tűnő iskolai deszegregáció megvalósíthatóságával kapcsolatban, 2015-ben Kerülő Judit a CFCF és az önkormányzat felkérésére egy átfogó tanulmányt készít (Kerülő 2015).

MEGFONTOLNIVALÓK

....

- **A jelenség mély és sokrétű társadalmi beágyazottsága/ meghatározottsága nem látszik kezelhetőnek oktatási intézményi, de még csak intézményrendszeri szinten sem...**

....

AKTUALITÁS A KONKLÚZIÓ KAPCSÁN, októberi 5.-i hír: „köznevelés területén alkalmazandó diszkriminációellenes intézkedésekről” című, Pintér Sándor által benyújtott törvényjavaslat

Nahalka-számolása és feltételezése, az EU képviselői sem értik... , multikauzális összefüggésrendszer

Lásd: [Juhász Ágnes, a CKP munkacsoport-vezetője összefoglalója](#)

- **Fontos kimondani, hogy 2016-ban, de különösen 1997-ben az érkező civilek jelenléte és helyi tevékenysége hozzájárult a Tiszavasváriban alakuló helyzet radikalizálódásához.**

A civil szervezeti boom, az akkor ott jelenlévő négy nagy civil szervezet (Autonómia Alapítvány, Partners Hungary, Roma Polgárjogi Alapítvány) tevékenységének országos eredményeivel párhuzamosan, a települési szinten összegezve, egyértelműen károsnak látszik....

A civilek nem látszik, hogy tanultak volna a helyzetből..... (pro)roma aktivizmus...

Lásd: [A roma és nem roma gyerekek együttneveléséért küzdő civilek tüntettek Pintér minisztériuma előtt](#)

Ennek a prezinek a QR-kódja

Ennek a prezinek a linkje

<https://1drv.ms/p/s!Akn5ukGful6DiY534JVRVhAwFuY1Uw?e=f8X7If>

Köszönöm a figyelmet!

Hain Ferenc - ferenc@hain.hu